

Statistik om dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar 2012–2020

Under åren 2012–2020 har i genomsnitt 890 personer årligen avlidit till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. År 2020 avled 822 personer av nämnda dödsorsaker, vilket innebär en minskning med åtta procent jämfört med föregående år. Av dödsfallen var närmare hälften olycksfallsförgiftningar och drygt en fjärdedel suicid. Bland olycksfallsförgiftningarna var opioider vanligast medan ångestdämpande och lugnande medel dominerade bland suiciddödsfallen.

Suicid och oklar dödsorsak minskade

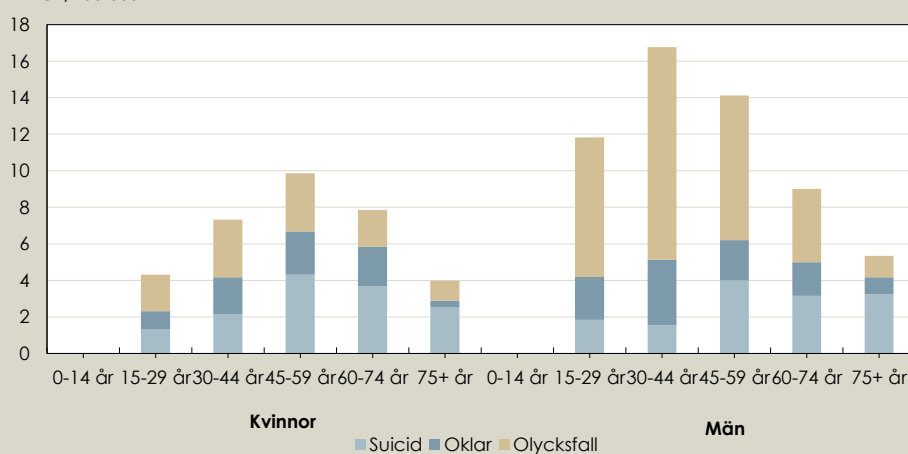
Dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning grupperas i dödsorsaksstatistiken som olycksfall (överdos), avsiktligt självmord (suicid) eller oklar avsikt (avsikten har inte gått att avgöra).

Totalt sett är dödsfallen vanligare bland män än bland kvinnor (527 män och 295 kvinnor). Bland män är olycksfallsförgiftningar vanligast medan suicid är frekventare bland kvinnor. Det finns också en tydlig skillnad i åldersfördelningen mellan män och kvinnor, i så måtto att dödsfallen bland män sker i yngre åldrar (se figur 1).

Den åttaprocentiga minskning som skedde 2020 jämfört med 2019 gällde främst suicid bland kvinnor, men även dödsfall med oklar orsak bland både män och kvinnor bidrog till nedgången (se tabell 1 i tabellbilaga).

Figur 1. Dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar fördelat på avsikt, ålder och kön, år 2020

Antal /100 000 inv

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen

Metadon vanligaste substans

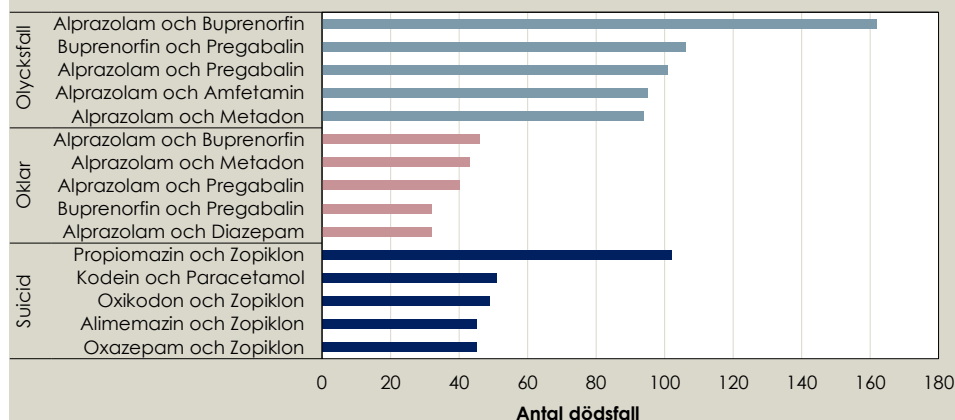
Av samtliga substanser nämnda på dödsorsaksintygen var metadon den enskilt vanligaste substansen bland alla läkemedels- och narkotikaförgiftningsdödsfall under perioden 2012–2020, tätt följt av sömnmedlet zopiklon och opioiderna buprenorfin samt heroin (se tabell 2 i tabellbilaga).

Det är stor skillnad på vilka substanser som bidragit till dödsfallen beroende på om det handlar om olycksfallsförgiftning eller suicid. Bland olycksfallsförgiftningar var olika typer av opioider vanligt förekommande. Under perioden 2012–2020 var heroin vanligast, följt av buprenorfin och metadon (se tabell 3 i tabellbilaga).

Bland förgiftningsdödsfall registrerade som suicid dominerar sömn- och lugnande medel. De enskilt vanligaste substanserna kopplade till suicid var zopiklon följt av propiomazin och opioiden oxikodon. Dessutom påträffas ett antal icke psykoaktiva substanser som exempelvis paracetamol och insulin i denna kategori.

De dödsfall som klassificerats som skadehändelser med oklar avsikt domineras också av sömn- och lugnade medel. Opioider avsedda för medicinsk användning var även dessa relativt vanliga.

Figur 2. Tvåställiga kombinationer* av substanser (fem vanligaste) bland dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar fördelat på avsikt, 2012-2020

* Observera att ett dödsfall kan ha flera olika kombinationer av substanser

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen

Vanligt med flera substanser

I cirka hälften av dödsfallen nämns fler än en substans på dödsorsaksintygen och i närmare 30 procent av fallen nämns tre eller flera. Många förgiftningar inkluderar både narkotikaklassade läkemedel och narkotika utan medicinsk användning. Till detta kommer ett antal substanser som inte är narkotikaklassade men som bidragit till förgiftningen.

I statistiken görs ingen rangordning av substanser och alla omnämningen på dödsorsaksintyget ges samma vikt. Den med marginal vanligaste kombinationen

totalt sett samt bland olycksfallsförgiftningar och skadehändelser med oklar avsikt var alprazolam i kombination med buprenorfin. Bland suicid var propiomazin i kombination med zopiklon vanligast. Alprazolam var vanligt förekommande i olika kombinationer, dessutom ses en ökning av dessa kombinationer mellan åren 2012 och 2020 (se tabell 4a och b i tabellbilagan).

Vanligt med psykiatriska diagnoser

För att närmare beskriva populationen som avlidit till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar har ett antal samkörningar gjorts med Socialstyrelsens patient-, läkemedels- och LVM-register¹. Samkörningarna gäller de som avled under 2020 och omfattar psykiatriska diagnoser i sluten eller specialiserad öppenvård, smärtdiagnoser (G00-G99, M00-M99), registrerade apoteksuttag av LARO-läkemedel² samt tvångsvårds-placeringar enligt LVM.

Tabell 1. Psykiatriska diagnoser, smärtdiagnoser, LARO-behandling samt LVM-placering fördelat på dödsfallsorsaker och kön

Kategori (ICD-10)	Olycksfall %		Oklar avsikt %		Suicid %	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Psykiatrisk diagnos (F00-F99)	85,5	80,0	86,9	74,6	73,9	78,8
Förstämningssyndrom (F30-F39)	20,7	22,1	24,2	37,3	32,4	51,3
Missbruksdiagnos (F10-F19)	70,7	61,1	68,7	46,3	42,3	44,2
Sjukdomar i nervsystemet (G00-G99)	24,3	26,3	29,3	44,8	29,7	27,4
Sjukdomar i rörelseorganen och bindväven (M00-M99)	34,9	45,3	36,4	53,7	45,9	52,2
Uttag av LARO-läkemedel	10,9	8,4	7,1	1,5	0,9	0,9
LVM-placering	8,2	8,4	10,1	3,0	0,9	0,9

Källa: Dödsorsaks-, patient-, läkemedels och LVM-registren, Socialstyrelsen.

Not: Kontroll av tidigare diagnoser, läkemedelsuttag samt LVM-placering avser perioden 2015-2020

Den övergripande bilden är att en mycket stor andel av de som avlidit i dödsfall klassificerade som läkemedels- eller narkotikaförgiftningar har haft kontakt med psykiatri, vilket syns i form av psykiatriska diagnoser under kontrollperioden 2015–2020.

När det gäller diagnoser av typen förstämningssyndrom, vilket inkluderar depression, var andelen genomgående högre för kvinnor avseende alla tre dödsfallskategorierna. Bland suiciddödsfallen hade 51 procent av kvinnorna haft denna diagnos.

Missbruksdiagnoser var mycket vanliga bland dödsfallen som antingen klassificerades som olycksfallsförgiftningar eller där avsikten inte kunnat fastställas. Dessa diagnoser var mindre vanliga bland suiciddödsfallen.

Tidigare smärtdiagnoser var genomgående vanligare bland kvinnor med den högsta nivån bland dödsfall med oklar avsikt.

¹ LVM är en förkortning för Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i särskilda fall.

² LARO är en förkortning för läkemedelsassisterad rehabilitering vid opioidberoende och används som en proxy för populationen i LARO.

Kategorin som avser uttag av LARO-läkemedel hade den högsta andelen dödsfall i gruppen som avlidit genom en olycksfallsförgiftning, medan en liten andel (cirka en procent bland både män och kvinnor) fanns bland suicidödsfallen. En likartad bild kan ses när det gäller dödsfall med tidigare LVM-placering.

Om Statistiken

Statistiken i detta faktablad inkluderar dödsfall med någon av följande diagnoser som underliggande dödsorsak:

- förgiftning med och exponering för smärtstillande läkemedel av icke opiatkaraktär, febernedsättande medel och medel mot reumatism
- förgiftning med och exponering för antiepileptika, lugnande läkemedel och sömnmedel, medel mot parkinsonism samt psykotropa medel som ej klassificeras annorstädes
- förgiftning med och exponering för narkotiska medel och hallucinogener som ej klassificeras annorstädes
- förgiftning med och exponering för andra läkemedel som påverkar det autonoma nervsystemet
- förgiftning med och exponering för andra och icke specificerade droger, läkemedel och biologiska substanser

Såväl oavsiktliga som avsiktliga förgiftningar (suicid) samt förgiftningar med oklar avsikt har inkluderats. Detta innefattar dödsfall med underliggande dödsorsak i intervallen X40-X44, X60-X64 eller Y10-Y14 enligt ICD-10. Endast dödsfall där personen var folkbokförd i Sverige vid tiden för dödsfallet ingår i denna statistik. En detaljerad metodbeskrivning finns i en särskild rapport [1].

Mer information

Du hittar fler tabeller, diagram och annan information här (välj visa bilagor): www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/statistikammen/

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hämtad 2020-01-31 från webbplats: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-3-10-bilaga.pdf>

Kontakt:

Statistikfrågor: Heval Beydogan

Telefon: 075-247 30 00

E-post: sostat@socialstyrelsen.se

Sakfrågor: Daniel Svensson

Telefon: 075-247 30 00

E-post: sostat@socialstyrelsen.se